

Fabricsius Ferke György

A controlling és a vezetői számvitel információ-technológiája

Kiadja a

CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft. Budapest, 2011

1117 Budapest, Prielle Kornélia u. 21-35.

Telefon: (40) 464-565

Fax: +36 (1) 464-5657

Felelős vezető: a CompLex Kiadó Kft. igazgatója

Kiadásért felelős: Tóth Gábor

Kiadványok szerkesztéséért felelős: Pléh Dániel

Felelős szerkesztő: dr. Pálkovács Attila

Műszaki kiemelt főmunkatárs: Schuller Krisztina

Műszaki szerkesztők: Kerek Imréné, Szász Zoltán

Fedélterv és tördelés: CompLex Kiadó Kft. DTP-csoport

Nyomdai munkálatok: Akaprint Nyomdaipari Kft. - 30217

Felelős vezető: Freier László

ISBN 978 963 295 143 0

Termékkód: YOV1223

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás és a mű bővített, illetve rövidített változatának kiadási jogát is. A Kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül sem a teljes mű, sem annak bármely része semmiféle formában (fotókópia, mikrofilm vagy más hordozó) nem sokszorosítható.

Szerző: Fabricsius Ferke György

Lektor: dr. Sinkovics Alfréd dr. Tóth Antal dr. Zárda Sarolta

Az I. szint karikatúráit készítette: Földes Vilmos

A kézirat lezárva: 2011. június 30.

© Fabricsius Ferke György, Budapest, 2011

© CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2011

Tartalomjegyzék

Bevezető

Szintező tartalomjegyzék

Definíciók jegyzéke a fejezetek számával

Irodalomjegyzék

I. SZINT: TÉMA BEMUTATÓ (RENDSZERSZEMLELET SZÜKSÉGES A VEZETŐI SZÁMVITELBEN) BEVEZETŐ RAJZOK ÉS ESETEK

- I. 1. Áttekintés és lényegkiemelés - a csodálatos autisták
- I. 2. Szemléletek a Duna budai és pesti oldalán
- I. 3. Sam barátunk telefonos története Bélával
- I. 4. Milyen adatokból állapítható meg a cég pénzügyi helyzete? A könyvelésben minden benne van!
- I. 5. Vegyünk egy jó vállalatirányítási szoftvert!
- I. 6. A szoftver olyan, mint az autó: megvásároljuk, feltöltjük, és indulhat!
- I. 7. Egy kis információelmélet
- I. 8. A cukrászati áruház vevő toplistájának esete
- I. 9. Íme itt az automatikus, szoftver vezérelte autó!
- I. 10. Felhasználóbarát környezet
- I. 11. Adatfeldolgozási elképzelések
- I. 12. Hogyan lehet az informatikából szolgáltatás?
- I. 13. A programbevezetési „számítógépes tudathasadás” esete
- I. 14. Fejlesszük a cégirányítási technológiát!
- I. 15. Az információrendszerek fejlesztése
- I. 16. Esetpélda: a gyógyszerárak kódszáma és neve
- I. 17. Kié az adatállomány?
- I. 18. Az egygombos számítógép esete
- I. 19. Apukám házat épít
- I. 20. Előbb van a tükörkép, mint a valóság

II. SZINT: FELSŐFOKÚ ISMERETEK

- II. 1. Miért célszerű használni a rendszerelméletet a cégirányítási gyakorlatban?
- II. 2. Hogyan oldjuk meg a 2. bevezető rajz pénzügyi információs problémáját?
Miért lehet hasznos a rendszerek kezelése és vizsgálata egyidejűleg több vizsgálati szempont szerint?
- II. 3. Egyszerűsítsük a problémamegoldásokat modell használatával!
- II. 4. Egy vállalkozás vagy intézmény irányíthatóságának lehetőségei
- II. 5. A „fekete doboz” modell alkalmazása
- II. 6. Az információrendszer közvetítő szerepe
- II. 7. A vezetői információrendszer követelmények a többi számviteli jellegű információrendszer között
- II. 8. Értékkönyvelés, Controlling, VezInfo: „átfedéses területek” és önálló funkciók
- II. 9. Cégspecifikumok az irányítási információrendszerekben
- II. 10. Hogyan valósíthatóak meg a VezInfo és a Controlling követelmények?
- II. 11. Egy kis információelméletjei, adat, információ
- II. 12. A vezetői információs környezet és az értelmezés
- II. 13. Információtechnológia (IT) a cégirányítás nézőpontjából
- II. 14. A Neumann-elv, és a számítógép megszületése
- II. 15. Az IT1 épület és a hardver eszközök
- II. 16. Szoftverek, szoftverhierarchia
- II. 17. Az adatfeldolgozás jellegzetességei, avagy az IPO
- II. 18. Vegyünk egy egyszerű főkönyvi könyvelést
- II. 19. A könyvelési feladatok kiterjedése az analitikák irányába, és az adatszerkezet
- II. 20. Mérlegszemlélet és VezInfo: mi képezi a kettős adatszerkezet gerincét?
- II. 21. IT2: A törzsadatok adják a számviteli rendszerek adatkapcsolatait
- II. 22. A törzsadatkapcsolatok határozzák meg az adatfeldolgozás lehetőségeit
- II. 23. Információrendszer és adatfeldolgozási módok a hálózati rendszereken
- II. 24. Minden gazdálkodási információrendszert fejleszteni kell
- II. 25. A fejlesztések története, rendszerintegráció, a szigetszerű rendszerektől indulva
- II. 26. Egy klasszikus információrendszer-fejlesztési módszertan, a cégirányítás szempontjából
- II. 27. Az informatikai fejlesztési sorrend jelentősége a szoftver beruházási menetben
- II. 28. A vállalatirányítási szoftvervásárlás logikai feltételei és lehetősége
- II. 29. A programvásárlás, és összehasonlítása a fejlesztéssel
- II. 30. Mi a teendő? Gyors módszertan a szoftvervásárlás esetére; és a következmények
- II. 31. Érdekes rendszerfejlesztési módszertani részletek
- II. 32. A lehetséges IT3 technológiák áttekintése az eddig leírtak alapján
- II. 33. Mai szokásos megoldások a VezInfo-ban és a Controllingban
- II. 34. A jelentési rendszerek információs szemlélete: származtatás, definíció
- II. 35. Az OLAP-kocka, és az adatbányászat „csodái” és korlátai
- II. 36. Feldolgozási módok szerepe a VezInfo és Controlling rendszerekben

III. SZINT: ÚJ ISMERETEK, MEGVALÓSÍTÁSI PÉLDÁK AZ ÜZLETI INFORMATIKÁBAN

Kibermatika (informatikai kibernetika)

- III. 1. Kibermatika: Teljes cégirányítási modell és a tökéletes informatikai tükörkép
- III. 2. Controlling: Gazdálkodási-számviteli és egyben műszaki szemlélet
- III. 3. Tervhatásosság: A Controlling elvű szabályozás hihetetlennek tűnő logikája: a terv akkor tökéletes, ha megegyezik - a későbbi valósággal
- III. 4. Cél-eszköz hierarchia a Controllingban és a vezetői számvitelben

A cégirányítási informatika alapkérdései

- III. 5. A VezInfo rendszer, mint fekete doboz?
- III. 6. Ami eddig hiányzott a rendszerintegrációból: új számviteli részrendszerek egy integrált Költség-Controlling rendszerben
- III. 7. Példák az integrált teljesítmény Controlling és a prompt VezInfo rendszerrészek megvalósításaira

Az ERP-k összevetése a vezetői számviteli követelményekkel

- III. 8. A cégspecifikumok megvalósítási lehetőségei a VezInfo rendszerekben
- III. 9. A cégirányítási követelmények alkotják a számviteli információs „kemény magot”
- III. 10. Létezik-e olyan általános szoftver, amely minden vállalatirányítási feladat támogatására alkalmas?
- III. 11. Hogyan alkalmazzuk az ERP-szoftvereket?
- III. 12. Az ERP vállalatirányítási modulok egyediségskálája A datbiztonság-növelés
- III. 13. Növeljük az adatbiztonságot az adatértelmezési biztonsággal

A számviteli információtechnológia alapjai

- III. 14. Igaz-e a mai szoftverekre a Neumann-elv? Három egyszerű következmény
- III. 15. Automatizálási lehetőségek és veszélyek
- III. 16. A számítógépes rendszerek tényleges megbízhatósága Adatszerkezeti technológia
- III. 17. Az adatbázis-kezelés és a számviteli elszámolásaink egyéb lehetőségei
- III. 18. Csakazértis tervezzünk! Módszereink vannak
- III. 19. A számviteli adatszerkezet finomrajzolata
- III. 20. Adatstruktúra, Adathierarchia, Adatmodell
- III. 21. Adatszerkezeti alapszabály
- III. 22. A teljes „logisztikai információrendszer” szemlélete

Fejlesztéstechnológia

- III. 23. A VezInfo és a Controlling rendszer minőségi követelményei
- III. 24. A számítástechnicizmus

- III. 25. A 3M szindróma, az adatmodellek „három tudathasadása”
A programvásárlás és -alkalmazás tipikus problémája - és nehezen látható
- III. 26. A verziógazdálkodás, és következményei Sok szabad paraméter kellene még!
- avagy a szoftverfejlesztők érdekei
- III. 27. Adatszabálytalanságok, adatállomány-anomáliák Kié az adatállomány? Farok csóválja a kutyát?
- III. 28. Az információrendszerek szervezésének munkagazdaságtana
Mindenképpen belenyúlunk a gépi/kézi munka arányaiba
- III. 29. Az információrendszerek fejlesztési különlegességei
„Apukám házat épít...” Építsünk felülről lefelé!

A cégirányítási informatika a vállalkozási rendszerek megújításának technológiája (Esettanulmányok)

- III. 31. Megoldás a Controlling tervezési kérdésre
A tervezési rendszer lehetséges integrált megoldásai (Esetpélda)
- III. 32. Az adatbányászat és a jelentési rendszerek viszonya
Amit integrálni kell, és amit nem lehet
- III. 33. A bonyolódó adatszerkezetek a speciális VezInfo fejlesztések miatt OLAP
- data-warehouse kompozíciók. És az integráltság hol marad?
- III. 34. A cégirányítási informatika a vállalkozási rendszerek megújításának technológiája.
Az előbb megjelenő tükörkép

Bevezető

Egy vezetői számviteli információ-technológiai kézikönyv készült el ezzel a kötettel, azoknak a leendő, és már dolgozó szakembereknek, akik cégek vezetésével, a controllinggal, és a vezetői számvittel foglalkoznak.

Reményeink szerint a cégirányítás információ-technológiáját lehet megismerni a könyvből, felhasználásra. Az információ két magyarázat miatt vált fontossá a cégek vezetése és az irányítás számára:

- Megnövekedett a vállalkozások, szervezetek (rendszerek) mérete, amelyeket irányítani kell;
- Nehezebbek lettek a feltételek: piaci és egyéb versenyhelyzetek, fokozódó gyorsasági követelmények, miközben „tévedni nem szabad”....

Szóval egy sor, a vállalkozások, szervezetek (rendszerek) vezetésében egymással is ellentmondásban lévő, feszítő követelmény van jelen.

Ebben a témakörben mindezekon túl ott van az információ és az informátor kettős szerepe:

- Egyrészt felel azért, amiről hírt hoz, úgy is, hogy felelőssé teszik érte. Ismert a „hírvivő a hibás” szemlélet, mert először rajta csattan az ostor, ha rossz hírt hoz;
- Másrészt viszont a hírvivő sokmindent tud, vagy legalábbis tudhat, és ezzel a felelősséggel tartozik is, mert sokkal erősebb a befolyásoló szerepe a vezetés tevékenységében, mint a szervezet más tagjainak.

A szoftver forgalmazók ma már kész programokat, kulcsrakész informatikai megoldásokat kínálnak vállalkozásoknak, intézményeknek. Ezzel azt sugallják, hogy némi test- reszabás, „implementáció” után úgy tehetünk, mint egy újonnan vásárolt autónál: beleülünk, indítunk, és mehet. Valóban így lenne? De ha így van, akkor miért fordul elő, hogy ahol új informatikai rendszert vezetnek be, ott - esetenként - az ügyviteli munka lassabban, bonyolultabban és nehezkesebben, ráadásul több emberrel, és magasabb költségekkel működik, mint előtte?! Vagy ez csak a látszat, mert a bonyolultabb rendszer teljesítménye is nagyobb, és ezt ilyen módon kell „megfizetnünk”?

Az informatikai eszközök, szoftverek piacán gyakran találkozhatunk a szoftverek mindenhatóságával és minden-feladatot-megoldó-képességével (vagy annak hirdetésével), ha az informatikát mint segítő eszközt, és mint szolgáltatást akarjuk a piacon beszerezni. Ebben a kérdésben a Tisztelt Olvasónak segítünk leszámolni az illúziókkal. A tudomány és technika fejlődése gyorsuló, de ugyanakkor nem ugrásszerű az információ-technológia esetében sem - vagyis az úgynevezett információs forradalom esetében sem - ahogyan az ipari forradalomról is kiderült ez. A „mindent megoldó nagy ugrás” kérdésben szerényebb, megalapozottabb ugyanakkor visszafogottabb tudósok véleményét valljuk [32, Simonyi Károly]: minden gép és módszer, amely megnöveli az emberi teljesítményt, kétoldalú eszköz: felnagyítja az emberek csodálatos képességeit - és „csodálatos” hibáit is.

A könyv két területet határan működik: az informatika és a vezetési számvitel, és ezek fejlesztését segíti. Egy speciális terület következik: a cégirányítási informatika vezetőknek, nyolc fejezetben és három szinten. A szintekkel elválasztjuk a szakmai tartalmakat: I. Bevezetés és figyelem-felkeltés, II. Felsőfokú ismeretek, III. Új tartalmi modellek és ismeretek. Ez a szint-szerinti megosztás, amely egy táblázatban a Bevezető után következik (Szintező Tartalomjegyzék), megmutatja az ismereteknek a „vízszintes” összefüggéseit: a szakmailag rokon témák kerültek azonos szintekre. A szakirodalmi jegyzék a könyv végén található. Ugyancsak a könyv végén helyeztünk el egy definíciós jegyzéket a tananyagban előforduló fogalmakról, köztük, az újdonságokról is.

Összességében a következő kérdésekkel és állításokkal tudjuk röviden jellemezni a kézikönyv tartalmát:

- Hogyan tudjuk az informatika segítségével megújítani a cégirányítási tevékenységet? - Ide fogunk eljutni a mondanivaló végén;
- Mit kell tudni a vállalkezési-intézményi vezetőknek az informatika-alkalmazás lehetőségeiről, a rendszerek tervezéséről, bevezetéséről és fejlesztéséről - vagy éppen vásárlásáról?
- Felhasználói szemlélettel ismereteket adunk az üzleti számítógépes információ-rendszerekről, az alapfogalmaktól a legújabb felsőfokú és gyakorlati ismeretekig; cégvezetőknek, számvittel foglalkozóknak, menedzsereknek és felsőfokú képzésben résztvevőknek;
- Minden cég-irányítási ismeretet összefoglalunk a menedzsereknek és a felsőfokú számviteli képzésben résztvevőknek, az üzleti számítógépes információ-rendszerek felhasználási lehetőségeiről, fejlesztéséről;
- A Controlling és a Vezetői Számvitel eszközként használja az információ-technológiát - amely már köznyelvi fogalomvá vált. Árnyalni fogjuk ezt az eszközt: vannak technikai jellegű, és vannak általánosabb és szakmai, valamint speciálisabb összetevői is (IT1, IT2, IT3).

A kézikönyv jellegről és a könyvön belüli hivatkozások használatáról:

A kézikönyv a következő módon is használható: a Tisztelt Olvasó ki tudja választani magának a számára érdekes vagy fontos részeket, és csak ezeket olvassa el, mert például a fejezetek egy részének tartalmát már ismeri. A kézikönyv-szerű áttekintést és használatot segíti a Szintező tartalomjegyzék itt a Bevezető után. Ugyanezt a kézikönyv-használatot segítik a belső hivatkozások, amelyek szögletes zárójelben vannak és a szintek római számával kezdődnek, pl. [II. 23.]. Olvasás közben a belső hivatkozásokat abban az esetben javasoljuk követni és visszakeresni, ha valaki az előbbi „szemezgetős” olvasási módot választotta, és átugrott valamilyen témát, amelyet nem ismer. Folyamatos olvasás esetén a hivatkozások használata nem szükséges.

A kézikönyvben használt jelölések:

A kézikönyvszerű használatot segítő belső hivatkozások római számmal kezdődnek, pl.: [II. 23.].

A könyv jobb oldali lapján a jobb felső sarokban ki vannak írva ezek a fejezetszámok, hogy könnyebben lehessen a hivatkozásokat megtalálni.

Több helyen utalunk az előző rész ábráira pl. [6. ábra], vagy az (I. szint) rajzaira is, ezen a módon: [3. bevezető rajz].

Más szakirodalmakra, forrás irodalmakra és honlapokra a szögletes zárójelbe írt normál számokkal, esetleg oldalszámmal együtt hivatkozunk. A szakirodalmi jegyzék a 21. oldalon található. Az ilyen hivatkozások formája: [9], vagy [7, 30. old.], vagy [32, Si- monyi Károly]

Szintező Tartalomjegyzék: a szintek táblázatos tartalomjegyzéke a jelen Bevezető után következik. Az egyes szinteken tárgyalt sokféle ismeret - amely a cégirányításhoz szükséges - egymásra épül, ugyanakkor a szintenként ismétlődő témakörök vannak. Ezeket az összefüggéseket mutatjuk be a Szintező Tartalomjegyzékben. A táblázatokban az azonos témák vízszintesen egymás mellett találhatóak, és logikailag összefüggenek.

Definíciók jegyzéke: Az áttekintést és a tananyagként történő használatot segíti a definíciók jegyzéke, a 19. oldalon.